

Ks. Michał Borda

INSPIRACJE KATECHEZY KERYGMATYCZNEJ W *EVANGELII GAUDIUM* I W LITERATURZE PRZEDMIOTU

Słowa kluczowe: katecheza, kerygmat, świadectwo, wychowanie, „droga piękna”
(via pulchritudinis)

Keywords: catechesis, the kerygma, certificate, education, the way of beauty (via pulchritudinis)

WSTĘP

„Radość Ewangelii napędza serce oraz całe życie tych, którzy spotykają się z Jezusem”¹. Tymi słowami ojciec święty Franciszek rozpoczyna skierowaną do biskupów, prezbiterów, diakonów, osób konsekrowanych i do wiernych świeckich adhortację apostolską *Evangelii gaudium*. Papieski dokument dotyczy głoszenia Ewangelii we współczesnym świecie. Rozpoczyna nowy ewangelizacyjny etap w całym Kościele. Stanowi również ważny dokument dla katechezy i katechizacji. Czwarta część trzeciego rozdziału, zatytułowana *Głoszenie Ewangelii*, zawiera elementy dotyczące bezpośrednio katechezy. Ewangelizacja bowiem stanowi jedną z podstawowych dróg przepowiadania w Kościele. Już przecież *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, podejmując problematykę katechezy w misji ewangelizacyjnej Kościoła, postrzega ją jako „istotny moment” procesu ewangelizacji². Więcej, to samo *Dyrektorium* podkreśla, że katecheza powinna być uważana za pierwszorzędny moment w ewange-

¹ FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska o głoszeniu Ewangelii we współczesnym świecie „Evangelii gaudium”*, Watykan 2013, 1 (skrót: EG).

² Por. DOK 63.

lizacji³. Analiza adhortacji jako tekstu osobistego ojca świętego, natchnionego głęboką wiarą i podejmującego najważniejsze wyzwania Kościoła wobec świata, budzi refleksję nad wizją katechezy kreowanej przez papieża Franciszka. Bardzo ważne miejsce zajmuje w niej między innymi tzw. „katecheza kerygmaticzna”. W zamyśle ojca świętego ma ona – obok katechezy mistagogicznej⁴ – pozostać na służbie wzrastania, byśmy pozwolili przemieniać się w Chrystusie dla stopniowego życia „według Ducha” (Rz 8, 5)⁵.

UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE RUCHU ODNOWY KERYGMATYCZNEJ

Źródła kerygmaticznej odnowy katechezy należy szukać w pierwszej połowie XX wieku, chociaż już kierunek historiozbowczy z początku XIX wieku był zwiastunem nowych ruchów, idei oraz inicjatyw, których celem było wzmocnienie katechezy Kościoła. Wielki wpływ na powstanie ruchu odnowy kerygmaticznej w katechezie miała odnowa biblijna i liturgiczna, budząca się w wielu klasztorach benedyktynów i cystersów po I wojnie światowej. Odkrycie pełnych życia treści zawartych w Piśmie Świętym i w liturgii oraz ich konfrontacja z suchym, oderwanym od życia, abstrakcyjnym i czysto pojęciowym sposobem podawania prawd wiary przez katechezę sprawiły, że wołania o odnowę treści katechezy stały się coraz głośniejsze. Bezpośredni impuls dał J. Jungmann, który w 1936 roku opublikował książkę *Radosna nowina i nasze przepowiadanie wiary*⁶. Dzieło wyzwoliło bardzo ożywioną, teologiczną dyskusję na temat stosunku systematycznej teologii do przepowiadania wiary. Trafnie ujął tę relację F. Arnold, który napisał, że „teologia nie jest celem sama w sobie; stoi ona raczej w służbie przepowiadania. Znać mamy teologię, przepowiadać mamy jednak kerygmę, czyli dobrą

---

³Por. tamże, 64.

⁴Inicjacja mistagogiczna oznacza dwie rzeczy: konieczną stopniowość doświadczenia formacyjnego, w którym uczestniczy cała wspólnota, oraz dowartościowanie liturgicznych znaków inicjacji chrześcijańskiej. Wiele podręczników i planów nie wzięło jeszcze pod uwagę konieczności odnowy mistagogicznej, która mogłaby przyjąć różne formy zgodnie z rozeznaniem wszystkich wspólnot wychowawczych. Por. EG 166.

⁵Por. EG 162; J. SZPET, *Inspiracje katechetyczne „Ewangelii gaudium”*. Wybrane aspekty, „Katecheza” 11 (2013), s. 53–55.

⁶J. JUNGSMANN, *Die Frohbotschaft und unsere Glaubensverkündigung*, Regensburg 1936.

nowinę o zbawieniu. Ta zaś rządzi się innymi prawami i przemawia innym językiem⁷.

W celu trafnego uchwycenia zmian, jakie odnowa kerygmatyczna wprowadziła do katechezy, warto wyjaśnić, w jaki sposób jej promotorzy⁸ rozumieli kerygmę. Temu zagadnieniu J. Jungmann poświęcił szósty rozdział wydanej w 1963 roku książki *Nasze przepowiadanie wiary w świetle radosnej nowiny*⁹. Podsumował w niej całą dotychczasową dyskusję, korygując zbyt nieraz radykalne, wcześniejsze tezy. Odpowiadając na pytanie, czym jest kerygma, zauważa, że „kerygma jest pojęciem biblijnym i oznacza dosłownie to, co jest głoszone, odnosi się więc do treści przepowiadania. Obejmuje ona zasadniczo to, co było głoszone przez Chrystusa i co zostało przez apostołów podjęte jako wezwanie: mianowicie, że w Chrystusie przyszło Królestwo Boże na świat i zbawienie dla ludzkości”¹⁰. Następnie autor wyjaśnia, co należy rozumieć pod pojęciem „kerygma”. „Kerygma oznacza zatem pierwotne przepowiadanie, skierowane wprawdzie na pierwszym miejscu do niewierzących, lecz które stanowić musi także podstawę i jądro jakiegokolwiek późniejszego przepowiadania i pouczenia skierowanego do chrześcijan już wierzących [...]. Jest ona zatem czymś więcej niż nauką, najpierw dlatego, że nie chodzi w niej o wyjaśnienie pewnych pojęć i zasad, lecz przede wszystkim o sprawozdanie z historycznych wydarzeń, po wtóre dlatego, że nie chodzi w niej o coś, co wystarczy tylko przyjąć do wiadomości, lecz o Boże wezwanie i zaproszenie”¹¹.

Między kerygmą a katechezą nie było zasadniczo większej różnicy. Kerygma rozumiana jako podanie dobrej nowiny o zbawieniu zawsze stanowiła trzon samej katechezy¹². Pierwotna kerygma nie zna również rozróżnie-

⁷F. ARNOLD, *Katechese aus der Mitte der Heilsgeschichte*, „Katechetische Blätter” 81 (1956), s. 229.

⁸Bardziej znanymi przedstawicielami tego kierunku byli: J. A. Jungmann, F. X. Arnold, G. Delcuve, J. Colomb, F. Schreibmayr, K. Tilmann, J. Hofinger. Por. E. ALBERICH, *Katecheza dzisiaj. Podręcznik katechetyki fundamentalnej*, Warszawa 2003, s. 63. Więcej na temat samego modelu kerygmatycznego katechezy – por. J. CHARYTAŃSKI, *W kręgu zadań i treści katechezy*, Kraków 1992, s. 169–175; T. PANUŚ, *Główne kierunki katechetyczne XX wieku*, Kraków 2001, s. 63–81; M. FINKE, *Pedagogika wiary*, Poznań 1996, s. 7–36; A. KLICH, *Udział katechezy w kerygmatycznej postudze Słowa*, [w:] *Między tradycją a współczesnością. I Krajowy Kongres Katechetyczny*, Poznań 2008, s. 183–184.

⁹J. JUNGSMANN, *Glaubensverkündigung im Lichte der Frohbotschaft*, Innsbruck–Wien–München 1963.

¹⁰Tamże, s. 59.

¹¹Tamże, s. 59–60.

¹²Por. T. PANUŚ, *Zasada chrystocentryzmu i jej realizacja w polskiej katechizacji*, Kraków 2010, s. 139.

nia na dyscypliny teologiczne, takie jak dogmatyka, liturgika czy biblistyka. Wszystkie prawdy były traktowane całościowo, z zachętą do natychmiastowego działania. Nie poruszano też kwestii spornych i nie było ścisłych definicji, jak również teologicznych wyjaśnień. Wszystkie prawdy przedstawiano centralnie wokół głównej idei zbawienia – Jezusa Chrystusa¹³.

W czasie międzynarodowego tygodnia studiów katechetycznych w Eichstatt (Niemcy) w 1960 roku podsumowano działalność całego ruchu odnowy kerygmatycznej w katechezie. Uchwalone tam tezy wyznaczyły kierunki pracy katechetów na kolejne lata. Odnowa kerygmatyczna w krótkim czasie ogarnęła katechezę w całym Kościele. Jej potwierdzenie znajdujemy w dokumentach Soboru Watykańskiego II. Do jej założeń nawiązywały również późniejsze dokumenty katechetyczne Kościoła. Zmiany, jakie dokonały się pod jej wpływem, należy określić jako rewolucyjne. Pismo Święte po czterech wiekach wróciło do katechezy, stając się jej głównym źródłem. Trudno sobie dzisiaj wyobrazić nauczanie katechetyczne, nową ewangelizację czy całe przepowiadanie w Kościele bez Pisma Świętego¹⁴. Ojciec święty Franciszek w adhortacji *Ewangelii gaudium* podkreśla, że cała ewangelizacja karmi się słowem Bożym i na nim się opiera – przez słuchanie go, rozważanie, przeżywanie, celebrowanie i świadczenie o nim. Pismo Święte jest źródłem ewangelizacji. Jest rzeczą nieodzowną, podkreśla papież, aby słowo Boże stawało się coraz bardziej sercem wszelkiej działalności kościelnej¹⁵.

TREŚĆ KERYGMATU

Zgodnie z zaleceniami Soboru Watykańskiego II i dokumentami katechetycznymi Kościoła współczesna katecheza kerygmatyczna nie chce być popularyzatorem systemu prawd teologii spekulatywnej i zasad moralnych, ona chce głosić kerygmę¹⁶. Ojciec święty Franciszek podkreśla, że fundamentalną rolę w katechezie odgrywa właśnie pierwsze przepowiadanie. Kerygma jest trynitarna i powinna zajmować centralne miejsce w działalności ewangelizacyjnej i w każdej próbie odnowy kościelnej. W rozumieniu papieża ma być ogniem Ducha udzielającego się pod postacią języków i budzić we

¹³ Por. R. MURAWSKI, *Etapy rozwoju katechezy*, „Ateneum Kapłańskie” 71 (1978) z. 417, s. 60.

¹⁴ Por. tenże, *Kerygmatyczna odnowa katechezy*, [w:] *Studia katechetyczne. Kerygma. Biblia. Katecheza*, red. R. CZEKAŁSKI, t. 8, Warszawa 2012, s. 34.

¹⁵ Por. EG 174.

¹⁶ Por. J. BAGROWICZ, *Edukacja religijna współczesnej młodzieży. Źródła i cele*, Toruń 2000, s. 247–252.

współczesnych wiare w Jezusa Chrystusa, który przez swoją śmierć i zmartwychwstanie objawia nam i komunikuje nieskończone miłosierdzie Ojca¹⁷.

Kerygmat to „słowo, które w imię Boga i na mocy prawowitej misji zleconej przez Boga i Kościół jest głoszone zarówno wspólnocie wierzących, jak i jednostce (celem „napomnienia” albo „zbudowania”) jako słowo samego Boga i Jezusa Chrystusa i które w sytuacji wzywanego skutecznie uobecnia to, co właśnie jest przepowiadane”¹⁸. Wstępną definicję warto uzupełnić analizą etymologiczną. Termin „kerygmat” występuje w Nowym Testamencie zaledwie 8 razy: Mt 12, 4; Łk 11, 32; Rz 16, 25; 1 Kor 1, 21; 2, 4; 15, 14; 2 Tm 4, 17; Tt 1, 3. Jest terminem technicznym, pochodzi od gr. *kerygma*: w dosłownym tłumaczeniu oznacza „ogłaszanie” i „przepowiadanie”. W ujęciu biblijnym kerygmat jest ogłaszaniem prawdy o Jezusie, który stał się Chrystusem, Panem i Zbawicielem przez swoje zmartwychwstanie. W znaczeniu szerszym obejmuje również katechezę rozumianą jako odpowiedź lub echo tych doświadczeń, których Kościół doznaje w zetknięciu z żywym Panem¹⁹.

Termin „kerygmat” należy do bogatej w Biblii terminologii głoszenia słowa Bożego, dlatego wymienia się kerygmat starotestamentowy, Janowy, Jezusowy i wreszcie apostołski, który odzwierciedla przepowiadanie Jezusa, rozumiane i interpretowane w świetle Jego śmierci i zmartwychwstania. Jest głoszeniem Chrystusa, obecnego i działającego w historii ludzkości, wydarzeniem, przez które Bóg spotyka człowieka za pośrednictwem głoszonego słowa²⁰. Treścią kerygmatu apostołskiego są następujące elementy: wypełnienie się Pisma, dzieła Jezusa z Nazaretu, Jego męka, śmierć i zmartwychwstanie, następnie wywyższenie po prawicy Ojca, wreszcie wezwanie do nawrócenia, pokuty i przyjęcia chrztu w imię Jezusa Chrystusa²¹. Kerygmat związany z pierwotną ewangelizacją zapisany został w ewangeliach, któ-

---

¹⁷ Por. EG 164.

¹⁸ K. RAHNER, H. VORGRIMLER, *Mały słownik teologiczny*, przeł. T. Mieszkowski, Warszawa 1987, kol. 175.

¹⁹ Por. X. LÉON-DUFOUR, *Słownik Nowego Testamentu*, przekł. i oprac. K. Romaniuk, Poznań 1998, s. 338; tenże, *Słownik teologii biblijnej*, tłum. i oprac. K. Romaniuk, Poznań 1994, s. 532; A. GRABNER-HAIDER, *Praktyczny słownik biblijny*, Warszawa 1995, kol. 552–553; H. LANGKAMMER, *Słownik biblijny*, Katowice 1989, s. 87; B. TWARDZICKI, *U źródeł katechezy. Podstawowe zagadnienia z katechetyki fundamentalnej i materialnej*, Przemyśl 2011, s. 306.

²⁰ Por. A. PACIOREK, *Kerygmat w Biblii*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 8, red. A. BEDNAREK i in., Lublin 2000, kol. 1361.

²¹ Por. tamże, kol. 1361; P. TOMASIK, *Owoce orientacji kerygmatycznej we współczesnej katechezie polskiej*, [w:] *Studia katechetyczne. Kerygma*, dz. cyt., s. 52; R. MURAWSKI, *Historia katechezy*, t. 1: *Katecheza w pierwszych wiekach*, Warszawa 2011, s. 47.

re mają charakter kerygmaticzny lub zachowały formę kerygmaticzną²². Oznacza to, że ich treść najpierw była głoszona i proklamowana. Redaktorzy ewangelii chcieli natomiast swoim dziełem głosić Dobrą Nowinę, wzbudzać wiarę i pogłębiać życie moralne Kościoła²³.

Ojciec święty Franciszek w adhortacji *Evangelii gaudium* stawia przed katechezą wyraźne zadanie powrotu do działalności kerygmaticznej na miarę doświadczenia biblijnego apostołów oraz katechumenalnego pierwszych wieków. Kerygmat jako uroczyste głoszenie w imieniu Bożym orędzia do ludzi na zasadzie otrzymanego od Boga posłannictwa domaga się treści i stylu biblijnego. Treścią tej uroczystej proklamacji jest fakt rozstrzygający i zwrotny w dziejach królestwa Bożego na ziemi, już właśnie dokonany w dziele historycznego Jezusa z Nazaretu jako Mesjasza, zapowiadanego przez proroków Starego Przymierza, czyli Chrystusa – używając terminu greckiego²⁴. Treść nauczania kerygmaticznego nie zawiera rzeczy abstrakcyjnych i dyskusyjnych, lecz konkretne fakty i zdarzenia z życia Jezusa, szczególnie dotyczące śmierci, zmartwychwstania i założenia królestwa Bożego na ziemi²⁵. Kerygma to radosne oznajmianie tego, co Bóg uczynił w Starym Testamencie, czego dokonał w Jezusie Chrystusie i co czyni dla naszego zbawienia. Głoszenie kerygmy jest relacją o wydarzeniach, przez które Bóg wkroczył w ludzką historię i ukazał miłość. Katecheza kerygmaticzna ukazuje to, co Bóg ma do zaoferowania człowiekowi, a więc zbawczy plan. Przekazuje również obraz Boga, który szuka człowieka, wzywając go do zjednoczenia z sobą²⁶.

Współczesne rozumienie kerygmatu obejmuje praktyczne prawdy odnoszące się do miłości Boga i Jego zbawczej woli, pośrednictwa Chrystusa i konieczności odpowiedzenia Bogu miłością na Jego zbawczą miłość²⁷. Papież podkreśla, że nie ma nic bardziej solidnego, głębokiego, pewnego,

---

²² Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym „Dei Verbum”*, Watykan 1965, 19 (skrót: KO).

²³ Por. J. KUDASIEWICZ, A. ZUBERBIER, *Kerygmat*, [w:] *Słownik teologiczny*, red. A. ZUBERBIER, Katowice 1998, s. 237.

²⁴ Por. A. JANKOWSKI, *Kerygmat w Kościele apostołskim*, Częstochowa 1989, s. 115–116.

²⁵ Por. T. PANUŚ, *Zasada chrystocentryzmu i jej realizacja w polskiej katechizacji*, dz. cyt., s. 139.

²⁶ Por. M. MAJEWSKI, *Spotkania katechezy z teologią*, Kraków 1995, s. 101; B. TWAR-DZICKI, *U źródeł katechezy. Podstawowe zagadnienia z katechetyki fundamentalnej i materialnej*, dz. cyt., s. 307–308.

²⁷ Por. P. TOMASIK, *Owoce orientacji kerygmaticznej we współczesnej katechezie polskiej*, dz. cyt., s. 49; R. CHAŁUPNIAK, *Kerygmat*, [w:] *Leksykon pedagogiki religii*, red. C. ROGOWSKI, Warszawa 2007, s. 321.

treściwego i mądrego niż kerygmatyczne orędzie na katechezie, z którego nie należy rezygnować na rzecz formacji. Cała bowiem chrześcijańska formacja ma być pogłębieniem kerygmy, która przybiera coraz lepszą postać, nie przestaje nigdy oświecać zaangażowania katechetycznego i ostatecznie pozwala odpowiednio zrozumieć znaczenie każdego tematu poruszanego na katechezie. Kerygmatyczne orędzie odpowiada na pragnienie nieskończoności drzemiące w każdym ludzkim sercu. Centralny charakter kerygmy w przepowiadaniu wymaga od współczesnej katechezy określonych cech zarysowanych przez papieża Franciszka. Katecheza ma ukazywać zbawczą miłość Boga, uprzednią w stosunku do moralnych i religijnych zobowiązań. Następnie nie może narzucać prawdy, ale winna odwoływać się do wolności. Wreszcie, współczesne katechetyczne przepowiadanie musi mieć pewne cechy radości, bodźca, żywotności i harmonijnej pełni, niesprowadzającej się do głoszenia tylko kilku doktryn, czasem jeszcze bardziej filozoficznych niż ewangelicznych²⁸.

CEL KERYGMATU

Dyrektorium ogólne o katechizacji charakteryzuje katechezę kerygmatyczną jako propozycję Dobrej Nowiny w relacji do trwałego wyboru wiary²⁹. Istotnym celem kerygmy będzie więc wiara osobowa, która ma się przejawiać nie tylko w uznaniu za prawdę poznanej rzeczywistości, lecz w szczerym przejściu się wszystkim, co Bóg dla nas czyni, jak również w przyjęciu konsekwencji wynikających z ofiarowanego przez Boga zbawienia. Jest to więc decyzja całej osoby, polegająca na pełnym oddaniu się Bogu³⁰. Celem kerygmatu jest zatem wołanie o nawrócenie słuchaczy, bez którego nie ma odpuszczenia grzechów. Obok położenia nacisku na samą istotę zbawczego działania Bożego, na fakty paschalne Chrystusa trzeba zasadniczo zwrócić uwagę na konieczność osobistej metanoi. Stąd nietrudno zauważyć, że katecheza kerygmatyczna musi zajmować bardzo ważne miejsce w działalności ewangelizacyjnej Kościoła. Wiernym wszystkich czasów i miejsc zamieszkania na ziemi co pewien czas należy przypominać to, co najważniejsze w wierze, i to, co z tego wynika jako życiowy wniosek³¹. Celem katechezy

---

²⁸ Por. EG 165.

²⁹ Por. DOK 62.

³⁰ Por. B. TWARDZICKI, *U źródeł katechezy. Podstawowe zagadnienia z katechetyki fundamentalnej i materialnej*, dz. cyt., s. 309.

³¹ Por. R. SAREK, *Wymiar biblijny w katechezie*, [w:] *Katechetyka materialna*, red. J. STALA, Tarnów 2002, s. 37-38.

kerygmatycznej jest nawiązanie, podtrzymanie i pogłębienie dialogu katechizowanego z Jezusem Chrystusem. Zadaniem ucznia jest odnalezienie siebie w słowie Bożym, a zatem akcent spoczywa na procesie wewnętrznym odbiorcy tego modelu katechezy³². Od pozytywnej odpowiedzi wiary na kerygmę zależy ratunek lub zguba człowieka. W katechezie tej chodzi zatem o formowanie nie intelektualistów wiary, ale ludzi wierzących.

Ojciec święty Franciszek w adhortacji *Evangelii gaudium* podkreśla, że na służbie wzrastania w wierze pozostają wychowanie i katecheza³³. Model katechezy kerygmatycznej stawia sobie za cel również wychowanie moralne współczesnego katechizowanego. Zasadniczym materiałem w tym modelu wychowania moralnego będą perykopy biblijne Starego i Nowego Testamentu, a także liturgia sakramentów. Uwzględnia się również sytuacje i problemy ludzkie i wartości stworzone, zawsze jednak jako materiał pomocniczy w odniesieniu do materiału biblijnego i liturgicznego. Podstawowym celem tak rozumianego wychowania moralnego staje się uzdolnienie ucznia do odkrywania wezwania Bożego zarówno w Piśmie Świętym, jak i w liturgii. Kolejnym wyzwaniem dla moralnego wychowania w katechezie kerygmatycznej³⁴ jest przygotowanie do szukania w Biblii światła dla zrozumienia sytuacji ludzkiej oraz kształtowanie umiejętności dawania odpowiedzi.

CECHY CHARAKTERYSTYCZNE KATECHEZY KERYGMATYCZNEJ

Współczesna katecheza kerygmatyczna, aby wypełniła zadania wyznaczone przez ojca świętego w adhortacji apostoelskiej *Ewangelii gaudium*, nie może koncentrować się tylko na nauczaniu; musi stać się pewną formą duszpasterstwa. Nie może sprawiać wrażenia obojętnego przekazu. Trzeba, by stała się witalnym głosem i pełnym mocy apelem do otwarcia się na wezwanie Boże i udzieleniem pozytywnej odpowiedzi. Katecheza, pozostając w służbie spotkania i zbawienia, winna być realizacją misyjnego polecenia Pana wzywającego do wzrostu wiary: „Uczcie [narody] zachowywać wszystko, co wam przykazałem” (Mt 28, 20). Pierwsze przepowiadanie powinno zatem otworzyć drogę formacji i dojrzewania. Ewangelizacja zawsze bowiem szuka wzrostu, co oznacza, że głoszenie kerygmy, przy uwzględnieniu zamiarów Boga wobec niej, musi być połączone z poważnym trak-

---

³² Por. R. CHAŁUPNIAK, J. KOSTORZ, *Wybrane zagadnienia z katechetyki*, Opole 2002, s. 35.

³³ Por. EG 163.

³⁴ Por. S. DZIEKOŃSKI, *Wychowanie moralne w katechezie*, [w:] *Zagadnienia katechetyki materialnej*, red. J. STALA, Tarnów 2011, s. 195.

towaniem każdego człowieka, bowiem każdy potrzebuje Chrystusa. Dlatego ewangelizacja i prowadzona w jej ramach katecheza kerygmatyczna nie mogą dopuścić do tego, by, jak przestrzega ojciec święty, ktoś się zadowolił czymś małym, ale żeby jej uczestnik mógł powiedzieć w pełni: „Teraz zaś już nie ja żyję, lecz żyje we mnie Chrystus” (Ga 2, 20)³⁵.

Tak rozumiana katecheza kerygmatyczna winna charakteryzować się określonymi cechami. Po pierwsze, powinna wysuwać osobę Boga na pierwszy plan. Wypełnia bowiem poselstwo; przez nią przemawia i działa Bóg. Po drugie, środkiem głoszenia ma być Jezus Chrystus. Nie wolno popełniać błędu przekazywania szeregu prawd, czy nawet wydarzeń, w relacji do Chrystusa. Osoba Jezusa Chrystusa ma być w centrum, wokół Niego wszystko skupiamy i systematyzujemy, by katecheza była głoszeniem przede wszystkim Chrystusa, który jedna człowieka z Ojcem. Po trzecie, katecheza kerygmatyczna nie może odciąć się od dorobku i sukcesów pedagogiki i dydaktyki, ale winna czynić z ich osiągnięć narzędzie podporządkowane kerygmie, by stało się pomocą w przyjęciu orędzia zbawienia. Katecheza kerygmatyczna znajduje miejsce na przekaz, samodzielne poznawanie, pytania, dyskusje, celebracje czy metody aktywizujące³⁶.

Katecheza kerygmatyczna nie może mieć zatem charakteru analitycznego i abstrakcyjnego. Ma być natomiast pogładowa, konkretna, metanoiczna, egzystencjalna i zobowiązująca. R. Sarek podkreśla, że ma ona charakter dialogu, ponieważ wyraża się przez autentyczne słowa i zdarzenia, które progresywnie tworzą historię zbawienia rozumianą jako nieustanne poszukiwanie przez Boga zagubionego w grzechu człowieka³⁷. W tym duchu B. Twardzicki podkreśla, że kerygma to wezwanie Boże, zaproszenie do dialogu i wezwa-

---

³⁵ Por. EG 160.

³⁶ Por. B. TWARDZICKI, *U źródeł katechezy. Podstawowe zagadnienia z katechetyki fundamentalnej i materialnej*, dz. cyt., s. 321. Więcej na temat aktywizacji w katechezie por. tenże, *Katechetyka formalna w służbie wiary*, Przemysł 2001, s. 147–148; M. ŚNIEŻYŃSKI, *Nauczanie aktywizujące*, Kraków 1984, s. 8; tenże, *Realizacja zajęć z katechezy w podającym toku nauczania (wyniki z badań)*, [w:] *Katecheta w szkole (poradnik pedagogiczny)*, red. M. ŚNIEŻYŃSKI, Kraków 1995, s. 197; tenże, *Zarys dydaktyki dialogu*, Kraków 1997, s. 45–54; W. KOSKA, *Katechetyka*, Poznań 1987, s. 100–101; Z. BARCIŃSKI, *Aktywizacja w katechezie*, [w:] *Wokół katechezy posoborowej. Księga pamiątkowa dedykowana ks. biskupowi Gerardowi Kuszowi, wykładowcy Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, z okazji 65. rocznicy urodzin*, Opole 2004, s. 21–23; R. CHAŁUPNIAK, *Wybrane metody aktywizujące w katechezie*, [w:] *Aktywizacja w katechezie – szansa czy zagrożenie?*, red. R. CHAŁUPNIAK i in., Opole 2002, s. 287–301; T. KOCÓR, *Cele i zadania wizytacji katechetycznych*, [w:] *Katecheza dziś*, red. J. ZIMNY, San-domierz 2002, s. 168.

³⁷ Por. R. SAREK, *Wymiar biblijny w katechezie*, art. cyt., s. 38.

nie do odpowiedzi na zbawczą inicjatywę Boga³⁸. Ten kerygmaticzny kontekst sprawia, że katecheza nie może stać się lekcją o Absolucie. Musi być wspólnotowym spotkaniem z Ojcem, który w osobie Jezusa Chrystusa, przez Jego słowo głoszone na katechezie pogłębia komunie i wprowadza w rzeczywistość eschatologiczną³⁹.

Skuteczna katecheza kerygmaticzna zakłada znajomość podstawowych praw i zasad biblijnych. Konieczne jest zatem zwracanie uwagi na uwzględnianie w interpretacji Pisma Świętego całokształtu wiary. Przekazywane przez katechetę tezy, prawdy i wiadomości muszą harmonizować z całokształtem wiary i nauczania Kościoła. W języku teologów mówi się, że w wyjaśnianiu Biblii trzeba uwzględniać tzw. „analogię wiary”⁴⁰, przez którą rozumiemy wzajemną spójność prawd wiary oraz ich zgodność z całym objawieniem Bożym. Prawdę tę akcentuje również Sobór Watykański II: „należy, celem wydobycia właściwego sensu świętych tekstów, nie mniej uważnie także uwzględniać treść i jedność całej Biblii, mając na oku żywą Tradycję całego Kościoła oraz analogię wiary” (KO 12).

Ojciec święty Franciszek napomina, aby studium Pisma Świętego było dostępne dla wszystkich wierzących. W ocenie papieża to rzecz fundamentalna, by objawione słowo radykalnie inspirowało katechezę i wszystkie wysiłki podejmowane w celu przekazywania wiary. Ewangelizacja wymaga zażyłości ze słowem Bożym, co wzywa diecezje, parafie i wszystkie wspólnoty do studiowania Biblii, jak również do promocji jej modlitewnego czytania,

---

³⁸ Por. B. TWARDZICKI, *U źródeł katechezy. Podstawowe zagadnienia z katechetyki fundamentalnej i materialnej*, dz. cyt., s. 308–309. Więcej na temat dialogu w katechezie por. M. ŚNIEŻYŃSKI, *Dialog edukacyjny*, Kraków 2001, s. 299–326; tenże, *Obszary szkolnego dialogu w świetle badań empirycznych*, [w:] *Pedagogika w katechezie*, red. M. ŚNIEŻYŃSKI, Kraków 1998, s. 143–163; tenże, *Rola i znaczenie dialogu edukacyjnego*, „Katecheta” 10 (2011), s. 4–11; tenże, *Uczeń w centrum pracy katechety*, [w:] *Uczeń w centrum działań edukacyjnych katechety. Materiały sympozjum zorganizowanego dnia 30 września 2000 r.*, red. D. JACKOWIAK, J. SZPET, Poznań 2000, s. 26–34; tenże, *Katecheza dialogu*, [w:] *Katecheza dziś*, red. J. ZIMNY, Sandomierz 2002, s. 66–77; M. NOWAK, *Dialog w wychowaniu*, „Paedagogia Christiana” 1 (25) 2010, s. 85–103; S. JANKOWSKI, *Biblijne podstawy dialogu*, „Paedagogia Christiana” 2 (26) 2010, s. 48.

³⁹ Por. M. MAJEWSKI, *Tożsamość katechezy integralnej*, Kraków 1995, s. 45–46.

⁴⁰ Por. T. PANUŚ, *Zasada wierności Bogu i człowiekowi i jej realizacja w polskiej katechizacji. Studium w świetle Ramowego Programu Katechizacji funkcjonującego w latach 1971–2001*, Kraków 2001, s. 200; R. SAREK, *Wymiar biblijny w katechezie*, art. cyt., s. 45; M. KONDZIOR, *Dlaczego młodzieży należy tłumaczyć teologiczne zasady interpretacji Biblii?*, „Katecheta” (2007) nr 1, s. 60–63; P. SKUCHA, *Żydzi i judaizm w przepowiadaniu i katechezie posoborowego Kościoła. Potrzeba i konieczność dialogu*, [w:] *Uwierzcie Ewangelii. Księga Jubileuszowa księdza biskupa Piotra Skuchy w 25. rocznicę sakry biskupiej*, red. M. KARAŚ, Sosnowiec 2012, s. 481.

zarówno wspólnotowego, jak i osobistego. Ojciec święty zachęca do przyjęcia wzniesłego skarbu objawionego słowa⁴¹.

RADOŚNI ZWIASTUNI WZNIOSŁYCH PROPOZYCJI

Współczesna misja katechetów włączających się odważnie w nurt katechezy kerygmatycznej, podobnie jak kerygma apostołska, winna być świadectwem. Głoszący słowo Boże apostołowie świadczyli o tym, co widzieli i słyszeli (por. J 2, 1; Dz 4, 20). Również obecnie głoszenie orędzia domaga się nie tylko bezpośredniego przekazu wiedzy czy zasobu informacji, ale nade wszystko osobistej wiary i zaangażowania, które staje się własnym świadectwem Chrystusa. Ojciec święty Franciszek apeluje, aby dzisiejsi katechiści nie byli postrzegani jako eksperci od apokaliptycznych diagnoz. Nie mogą również pełnić roli posepnych sędziów z upodobaniem doszukujących się wszelkich niebezpieczeństw czy dewiacji. Pragnieniem papieża jest, by odbierano współczesnych katechetów jako radosnych zwiastunów wzniosłych propozycji, kustoszy dobra i piękna, jaśniejących w życiu wiernym Ewangelii⁴².

Efektywne katechizowanie i trwałe kształtowanie założonych umiejętności jest możliwe dzięki dojrzałej osobowości katechety. M. Śnieżyński przestrzega przed postawą „katechisty rygorystycznego”, nie akceptuje jednocześnie „liberalnego stosunku nauczyciela” do ucznia, ostrzega również przed „demokratycznym stylem” współczesnego katechety⁴³. Autor ten, wzywając do podmiotowego podejścia do ucznia, wśród podstawowych cech osobowości nauczyciela wymienia: miłość drugiego człowieka, kontaktowość i wyobraźnię⁴⁴. J. Mastalski zwraca uwagę, że katecheta ma być „lekarzem pierwszego kontaktu”, to znaczy zarówno wychowawcą, jak i terapeutą⁴⁵. Autor ten wyróżnia pewne cechy osobiste katechisty, które podnoszą skuteczność jego oddziaływań wychowawczych. Należą do nich: świadomość siebie i swojego systemu wartości, przeżywanie i okazywanie uczuć, pełnienie funkcji modelowych dla wychowanka, poczucie odpowiedzialności, empatia wychowującego katechety, ciepło i opiekuńczość wychowawcy,

⁴¹ Por. EG 175.

⁴² Por. tamże, 168.

⁴³ Por. M. ŚNIEŻYŃSKI, *Realizacja zajęć z katechezy w podającym toku nauczania (wyniki z badań)*, art. cyt., s. 192.

⁴⁴ Por. tenże, *Efektywność kształcenia (wybrane zagadnienia z dydaktyki ogólnej)*, Kraków 1992, s. 57–58.

⁴⁵ Por. J. MASTALSKI, *Szkolne interakcje zaburzające skuteczne wychowanie*, Kraków 2005, s. 183.

otwartość oraz szacunek do ucznia i konkretność w niesieniu pomocy⁴⁶. Wielu innych badaczy zwraca również uwagę na wybitnie terapeutyczną rolę katechety we współczesnej szkole⁴⁷. T. Panuś wśród cech dojrzałego katechisty wymienia: życzliwość, postawę szacunku, stawianie wymagań i pozalekcyjne współdziałanie⁴⁸. Niektórzy badacze akcentują kreatywność jako podstawową kompetencję współczesnego katechety, zbudowaną na zasadach życzliwości, sprawiedliwości, poszanowania godności, zainteresowania osobistymi sprawami, lojalności, poważnego traktowania ucznia, wielkoduszności, szacunku dla poglądów ucznia i samokrytycyzmu⁴⁹.

Jak pisze M. Śnieżyński, „związek pomiędzy stosunkami nauczyciela z uczniami a efektywnością jego działań jest niezaprzeczalny”⁵⁰. Stąd rodzi się potrzeba indywidualizacji współczesnych działań katechetycznych. Należy przez serdeczne i życzliwe kontakty, postawę przyjaźni, bezinteresownej obecności i otwartość na problemy młodzieży starać się indywidualnie traktować katechizowanego⁵¹. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na określone cechy nauczycielskie osobowości dojrzałego katechety. Są nimi: żywa inteligencja, gruntowna wiedza, jasny i uporządkowany umysł, umiejętność przekazywania posiadanej wiedzy, opanowanie wymowy, podzielność uwagi i intensywne przeżywanie wartości. Bardzo ważne są również cechy pedagogiczne dzisiejszego katechisty: autorytet, życzliwość, takt pedagogicz-

---

⁴⁶ Por. tenże, *Trudności wychowawcze: diagnoza i terapia*, [w:] *Struktury pedagogiczne w katechezie*, red. M. ŚNIEŻYŃSKI, Kraków 2001, s. 116–118.

⁴⁷ Por. R. POMIANOWSKI, *Katecheta – terapeuta duchowy*, [w:] *Postawy katechetów*, red. M. MAJEWSKI, Kraków 1996, s. 64–85; T. KOCÓR, *Katecheta – duchowy terapeuta. Wprowadzenie do dyskusji*, [w:] *Między tradycją a współczesnością. I Krajowy Kongres Katechetyczny*, red. A. BAŁONIAK, J. SZPET, Poznań 2008, s. 283–288; R. CHAŁUPNIAK, *Czy katecheta powinien być terapeutą?*, [w:] *Między tradycją a współczesnością*, dz. cyt., s. 289–304; M. POLAK, *Katecheta – lekarz duszy czy terapeuta duchowy*, [w:] *Między tradycją a współczesnością*, dz. cyt., s. 305–308; J. RYBSKA-KLAPA, *Diagnoza i terapia pedagogiczna w pracy nauczyciela*, [w:] *Pedagogika w katechezie*, red. M. ŚNIEŻYŃSKI, Kraków 1998, s. 136–137.

⁴⁸ Por. T. PANUŚ, *Wyzwania stojące przed wychowaniem młodzieży. Analiza problemu w świetle metody JOC*, „Katecheta” (2001) nr 4, s. 23.

⁴⁹ Por. J. SZPET, *Kompetentny katecheta*, „Katecheza, Rodzina, Parafia i Szkoła” (2003) nr 1, s. 13; M. FINKE, *Pedagogika wiary*, dz. cyt., s. 55–76; A. SOLAK, *Człowiek i jego wychowanie. Zagadnienia wybrane*, Tarnów 2001, s. 114–115.

⁵⁰ M. ŚNIEŻYŃSKI, *Sztuka dialogu. Teoretyczne założenia a szkolna i akademicka rzeczywistość*, Kraków 2008, s. 5.

⁵¹ Por. J. MASTALSKI, *Zasady edukacyjne w katechezie*, Kraków 2002, s. 182–185; A. E. KLICH, *Pismo Święte w polskiej katechezie posoborowej. Studium egzegetyczno-katechetyczne*, Kraków 2005, s. 231; A. DŁUGOSZ, *Jak dziś głosić Jezusa Chrystusa?*, „Katecheta” 9 (2002), s. 54–62; C. M. SONDEJ, *Osobowość katechety*, [w:] *Struktury pedagogiczne w katechezie*, red. M. ŚNIEŻYŃSKI, Kraków 2001, s. 19–30.

ny, znajomość wychowanków, chęć wpływania na młodych, kontaktowość i twórcze nastawienie. Sprawą fundamentalną są cechy katechetyczne, którymi winien charakteryzować się współczesny głosiciel ewangelii radości. Należą do nich: świadomość pośredniczenia, żywa wiara, dawanie świadectwa i specjalistyczne przygotowanie⁵².

Ostatnim elementem składającym się na efektywną realizację zadań katechezy kerygmatycznej jest szybkie uczenie się katechety na błędach. Katechizacja jest także przekazem wiedzy religijnej. Dlatego katecheta powinien przekazywać prawdy wiary w taki sposób, aby zainteresować uczniów. Rodzajem takiego podejścia jest przekaz wiedzy religijnej w kontekście drogi do Boga, szczęścia człowieka i realizacji Bożego powołania. Katecheta w swojej posłudze musi mieć ciągle na uwadze Jezusa Chrystusa. Gdy poniesie klęskę, trzeba ją umieć przyjąć, a nie załamywać się lub obrażać na uczniów. Trzeba uczyć się szybko i szukać ciągle nowych sposobów radosnego i skutecznego głoszenia Ewangelii. Jak bowiem pisze ojciec święty Franciszek, na usta katechisty zawsze musi powracać pierwsze orędzie: Jezus Chrystus cię kocha, dał swoje życie, aby cię zbawić, a teraz jest żywy u twego boku codziennie, aby cię oświecić, umocnić i wyzwolić⁵³.

PODSUMOWANIE

Adhortacja apostołska *Evangelii gaudium* jako tekst osobisty ojca świętego Franciszka natchniony głęboką wiarą i podejmujący najważniejsze wyzwania Kościoła wobec świata zawiera programowe założenia jego pontyfikatu. Papieski dokument pozostaje również wielką inspiracją i wyzwaniem dla współczesnej posługi katechetycznej Kościoła. Znajdujemy w nim wiele wskazówek i odpowiedzi dla dzisiejszych katechetów i katechizowanych. Wyznacza on bowiem kierunki posługi i programowe zadania, wśród których znajdujemy zaproszenie do ożywienia i rozbudzenia ewangelicznego entuzjazmu przepowiadania. Ma temu służyć między innymi katecheza kerygmatyczna, która domaga się zwrócenia szczególnej uwagi na „drogę piękną” (*via pulchritudinis*). Głosić Chrystusa znaczy ukazać, że wierzyć w Niego i naśladować Go jest nie tylko rzeczą prawdziwą i sprawiedliwą, ale także piękną, zdolną nappełnić życie nowym blaskiem i głęboką radością,

---

⁵² Por. W. KOSKA, *Katechetyka*, dz. cyt., s. 59–65; J. SZPET, *Dydaktyka katechezy*, Poznań 1999, s. 266–267; J. KOSTORZ, *Katecheza dzieci w młodszym i średnim wieku szkolnym*, [w:] *Katechetyka szczegółowa*, red. J. STALA, Tarnów 2003, s. 70–75; M. GOMES, *Profil nauczyciela religii i moralności*, „Communio” 11 (1991) nr 2, s. 98–107.

⁵³ Por. EG 164.

nawet wśród różnych trudnych i wymagających doświadczeń⁵⁴. Wymaga to od katechety bliskości, otwarcia na dialog, cierpliwości i serdecznego przyjęcia, które nie potępia.

THE INSPIRATIONS OF THE KERYGMATIC CATECHESIS
IN *EVANGELII GAUDIUM* AND IN THE LITERATURE

The apostolic exhortation begins a new evangelical stage in the whole Church. It is also an important document for catechesis and catechization. The fourth part of the third chapter, entitled *Preaching the Gospel*, contains elements referring directly to the catechesis. A very important part in it is taken by so-called "kerygmatic catechesis". As the Holy Father intended, alongside the mystagogical catechesis, it is supposed to serve growing to let us change ourselves in Christ for a gradual life *by the Spirit* (Rom 8,5).

The Holy Father sets before the catechesis clear tasks to return to kerygmatic activity equal to the experience of the biblical and catechumenal apostles of the first centuries. Kerygma is Trinitarian and should take the central position of the evangelical activity and in every attempt of the church renewal. In the Pope's understanding, it is supposed to be the fire of the Spirit being given away in the form of tongues of fire awakening in the contemporary faith in Jesus Christ who through His death and resurrection reveals and communicates to us God's infinite mercy.

The contemporary mission of catechists is supposed to be an act of witness. At present preaching the Gospel requires not only direct passing on the knowledge or some information, but also, above all, their personal faith and commitment which becomes their witness of Christ. The Holy Father Francis is appealing not to perceive present catechists as experts of apocalyptic diagnoses. They cannot play roles of gloomy judges taking pleasure in finding all kinds of dangers or deviations. The Pope would really like the contemporary catechists to be perceived as joyful messengers of magnificent proposals, custodians of the good and the beauty, shining in the life of those who are faithful to the Gospel.

tlum. Michał Borda

---

⁵⁴ Por. tamże, 167.